

Vyjádření oponenta

Koncepce revize vzdělávací oblasti (název): **UMĚNÍ A KULTURA**

Oponent: Vladimír Beran

Posouzení textu

U každé odpovědi na zadanou otázku v Koncepci posuďte:

1. Reaguje odpověď na zadanou otázku? (ano / ne zcela – uveďte v čem)
2. Jsou odpovědi srozumitelné
 - a. pro učitele základních škol bez příslušné aprobační
 - b. odbornou veřejnost se znalostí oboru (učitelé s aprobační, didaktici VŠ)?
3. Jsou informace a formulace odborně a terminologicky přesné? (uveďte konkrétně, v čem spočívají nepřesnosti)

Posouzení obsahu

4. V čem je Koncepce inovativní? Reaguje Koncepce na aktuální trendy a vývoj daného oboru/oblastí? (z pohledu vývoje didaktiky nebo z pohledu vývoje příslušné vědní disciplíny)
5. Co na Koncepci oceňujete?
6. Jaké otázky by bylo vhodné ještě v Koncepci dořešit? Co v Koncepci chybí?
7. Na jaká rizika jste v textu Koncepce narazili?

Doporučení

8. Uveďte Vaše doporučení, připomínky, náměty a komentáře pro další práci s Koncepcí.

ČÁST ANALYTICKÁ

1. Čím je podle vašeho názoru vzdělávací oblast specifická vůči ostatním vzdělávacím oblastem a v čem je důležitá/zásadní pro všeobecný rozvoj žáků (jejich znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty)?

Odpověď na zadanou otázku ne zcela reaguje. Vzdělávací oblast UaK se vůči ostatním vzdělávacím okruhům velmi rychle proměňuje rozvojem dostupných technologií, především v oblasti sociálních sítí, které zásadním způsobem ovlivňují vnímání a životy příslušníků mladé generace.

To se projevuje v oblasti jazykové – ovlivněním mluveného projevu skupinami populárních youtuberů a influencerů, ale i v oblasti dětmi sledovaných tematických okruhů - do nichž např. rámce přírodovědného učiva nemají šanci zasáhnout, protože se většina témat odehrává ve světě sci-fi, virtualitě, fantasy, duchařině ap. Nezanedbatelné je i ovlivnění estetického vnímání žáků vlivem počítačových her a filmové i televizní produkce navazující na tyto směry (stačí se žáků zeptat na "nejzajímavější" jimi sledované filmy nebo seriály).

Rozdělení oblasti na povinnou hudební a výtvarnou výchovu a doplňující vzdělávací obory tak do značné míry konzervuje tradiční rozdělení vyučovaných předmětů, což má sice určitou logiku vzhledem k dosavadní arobovanosti učitelských sborů, ale nemá šanci pracovat s celkovou osobností žáka. V textu jsou sice jmenovány tvořivé činnosti prostřednictvím tónu a zvuku, obrazu, linií, bodu, tvaru, barvy, pohybu, gesta, mluvního projevu, mimiky, záběru, stříhu..., jsou vyjmenovány správně, zrovna tak i následné cíle rozvoje vnímavosti žáka, ale navržená struktura předmětů s nimi nemůže být schopna pracovat, protože novým kompetencím nejenom že není dán odpovídající časový prostor, ale ani školy k jeho rozšiřování nemotivuje.

Takto strukturovaná výuka dle mého názoru nereaguje na potřeby pro neustále se "vizualizující" společnost a její "sociální bubliny", rozvíjející se prostřednictvím médií a sítí, a to mimo oblasti tradičních vzdělávacích předmětů – proto doporučuji tuto variantu členění dále nerozvíjet.

2. Jaké současné vývojové trendy vzdělávací oblasti a souvisejících vědních oborů (v zahraničí i v ČR) považujete za inspirativní a přínosné pro všeobecný rozvoj žáků a jejich vzdělávací potřeby a měly by být promítnuty do revidovaného RVP ZV?

U této otázky bych se omezil na tu oblast vzdělávání, které ve věnuji v ZUŠ Police nad Metují – a tou je studijní zaměření Multimediální výtvarná tvorba, kde se věnujeme především audiovizuální tvorbě (tedy filmu a videu) – a to závěrečným citátem Podkladové studie Filmová/audiovizuální tvorba, NÚV, Praha 2019

Filmová/audiovizuální výchova je pro výuku ve školách potřebným a perspektivním oborem, patří mu nejen současnost, ale především budoucnost. Na jeho požadavky by naše školství mělo být kvalifikovaně a koncepčně připraveno.

Vzhledem k vývoji za těch několik málo let od publikování studie by bylo vhodné výrok aktualizovat tak, že budoucnost nás doběhla a kvalifikovaná a koncepční příprava je již na místě.

3. Jak se v současném pojetí vzdělávací oblasti promítají stěžejní témata HSR (kompetenční a gramotnostní pojetí, průřezová témata, individualizace výuky aj.), v čem jsou naopak tato témata zohledněna nedostatečně?

Potenciál komplexního rozvoje klíčových kompetencí je pro oblast UaK ve stávajícím RVP rozpracován – a to pro všechny vzdělávací obory (VV, HV, DV, TV, FAV), ale slabinou je upozadění doplňujících vzdělávacích oborů. Přitom právě v nich je wellbeing a navazující spolupráci možné maximálně rozvinout (divadlo, tanec a film jsou disciplíny, které se bez vzájemné spolupráce neobejdou). Principy individualizace přitom nejsou překážkou, protože každý žák se může do procesu výuky kterékoliv oblasti zapojit a rozvíjet podle možností i konkrétních preferencí. Jeden příklad z praxe – žák se 4. stupněm podpůrných opatření (PAS, obrna) se po roce individualizovaného přístupu v naší škole stal jedním z nejlepších fotografů a jeho snímky se umístily na celostátní přehlídce ZUŠ Oči dokořán.

4. Jaké překážky je třeba překonat při modernizaci vzdělávací oblasti, zlepšení návaznosti jednotlivých vzdělávacích stupňů, provázání vzdělávací oblasti s ostatními vzdělávacími oblastmi a obory, provázání s klíčovými kompetencemi, gramotnostmi a průřezovými tématy?

S výrokem o rizikovosti podhodnocení významu oblasti v kurikulu a s tím související nízké časové dotaci v učebních plánech souhlasím.

Střídání oborů v průběhu školní docházky ale za problematické nepovažuji. Jsem si vědom toho, že autoři Podkladové studie Výtvarná výchova považují za nutné tento předmět zachovat jako povinný na 1. i 2. stupni ZŠ (i když připouštějí volitelnou alteraci s momentálně doplňujícími vzdělávacími obory).

Aktuálně připomínkový text se zmiňuje o nevyjasněné integraci vzdělávacích obsahů a způsobu realizace doplňujících vzdělávacích oborů (TV, DV, FAV) a jako riziko vidí možnou přehlcenost vzdělávacího obsahu oblasti. S tímto názorem se nemohu ztotožnit, ale podrobněji se budu tématu věnovat v připomínkování koncepční části.

Problematika využívání disponibilních hodin u konzervativněji založených škol a nedostatek metodických materiálů pro realizaci vzdělávání v této oblasti souvisí dle mého názoru právě s rozdělením na povinné a doplňující obory, protože pro ty druhé není dostatek zájmu a vůle prosadit jejich výuku, i když v segmentu metodických materiálů se situace mění.

S tím souvisí i další riziko nízké připravenosti pedagogů a nevhodné podmínky k výuce. Tento výrok je pravdivý, ale v daném kontextu ho nemohu akceptovat. Pokud by tyto argumenty měly ovlivnit nedostatečně provedenou revizi RVP, tak budou hlavní směry rozvoje dětí v oblasti umění a kultura určovat ti, kteří již převzali iniciativu na sociálních sítích (viz otázka 1). Změna se bude prosazovat obtížně a dlouho. Je to však důvod s ní nezačít?

ČÁST KONCEPČNÍ

1. Co a proč je potřeba ve vzdělávací oblasti změnit (například redukovat, doplnit, přeformulovat, přesunout, uvést do souladu HSR)? Jaké řešení navrhuje?

S obsahem první části odpovědi na tuto otázku se plně ztotožňuji.

Ve druhé části je z hlediska vnitřní struktury oblasti požadován návrh na funkční podobu integrace DVO do oblasti UaK. Vzhledem k tomu, že tuto problematiku řeší otázka 3, tak se problematice budu věnovat tam.

Potřeby a možnosti žáků je ve všech oblastech UaK možné a nutné realizovat. Žák s absolutním hudebním hluchem určitě nebude nucen před celou třídou zpívat, barvoslepý zase nebude dělat colorgrading filmu nebo fotografie. Ale oba se při vhodném přístupu vyučujícího mohou v daných oblastech vzdělávat a dosáhnout obohacujících výsledků.

2. Jaké navrhuje změny, aby do vzdělávací oblasti byly optimálně promítnuty klíčové kompetence, základní a oblastní/oborové gramotnosti a průřezová témata?

K odpovědi na tuto otázku nemám žádný komentář. Souhlasím se zpracováním odpovědi.

3. Jak se má změnit rozdělení oblastí a oborů, přiřazení oborů do oblastí, vztahy mezi obory a oblastmi a návaznosti oborů a oblastí mezi vzdělávacími stupni s ohledem na celostní rozvoj každého žáka?

V odpovědi na tuto otázku se plně ztotožňuji s navrženou variantou "B".

V analytické části jsem v reakci na otázku 1 uvedl, že doporučuji tam uvedený způsob dále nepodporovat – a napsal jsem i důvody, které mě k tomuto názoru vedly.

Variantu "A" považuji za určitou inovaci původního rozdělení oblastí a předmětů, v níž nerozumím poznámkám o obtížnosti prosazení příslušných studijních oborů na pedagogických fakultách a dále o variantě přesunutí DVO mimo RVP.

Ve výsledku mi tyto formulace navozují dojem, že by touto variantou vlastně k žádné změně nedošlo. Podporuje to i teze o základních oborech (HV, VV) jako garantu kontinuity s respektem k harmonickému vývoji žáka. Mám tomu rozumět tak (trochu nadsazeně), že budeme youtubera učit zpívat a filmaře kreslit? Tak si, poněkud zjednodušeně, vysvětluji poznámku o rovném přístupu ke vzdělávání a dostupnosti výuky. Budeme učit všechny to samé bez vztahu k jejich možnostem a preferencím, když byly tyto podmínky zdůrazňovány v odpovědi na otázku č. 1?

V závěru textu autoři uvádějí, že na rozvinutí přípravy nových oborů bude potřeba čas. S tím souhlasím, ale RVP už by mohlo být připraveno pro odvážnější a modernější přístup rozpracovaný ve variantě "B".

Souhlasím s úvodním odstavcem varianty "B" o definování umění v jeho komplexnosti, spoluvytvářenou vzdělávacími obory výtvarnou, hudební, dramatickou, taneční/pohybovou a filmovou/audiovizuální výchovou.

Koncepci otevřeného rámce oblasti považuji za přirozenou – a nemám obavu, že by došlo k vyškrtnutí HV a VV, pouze by se tyto oblasti musely podělit o ty další, pokud k nim bude škola mít vytvořeny personální, materiální a metodické podmínky. Školám, které o to budou mít zájem, tak nebude stát nic v cestě – a těm, které nebudou mít kapacity, je zde také nabídnuta varianta a pomoc.

Toto pojetí je velmi blízké RVP ZUV, kde si školy mohly do svých ŠVP ve výtvarném oboru implementovat ty vzdělávací obsahy, na které byly připraveny. Stále si ještě pamatuji dobu, kdy jsem na ZUŠ musel výuku počítačové grafiky, následně multimedií a filmové tvorby obtížně formulovat do osnov Plošná, Prostorová a Objektová a akční tvorba nebo Fotografie. ČŠI s tím sice problém neměla, ale na oborových setkáních se nad tím někteří metodici pohoršovali.

Pojetí UaK je ve variantě "B" podpořeno nejenom zkušenostmi z implementace RVP ZUV, ale i doporučeními (Strategie 2030+, Doporučení Rady Evropy o klíčových kompetencích, 2018, s. 11) – a tak multioborově pojatá koncepce nabízí školám prostor pro rozvoj nových přístupů, které více podchytí individuální potřeby žáků a umožní jim další rozvoj.

I když jsem zde zmiňoval zkušenosti ze ZUŠ, tak není možné kompetence DV, TV a FAV nechat jenom na těchto školách, zrovna tak jako zde nejsou ponechány kompetence HV a VV. Celou šíři uměleckých oborů je nutné vyučovat i na ZŠ, aby byla dotčena co nejširší skupina populace, i když to bude chvíli trvat.

Variantu "B" považuji za odborně nejlépe zpracovanou – i co do přechodu na nové způsoby výuky, koncepci zařazování do výuky i provázanosti s dalšími oblastmi vzdělávání.

4. Jak navrhujete do vzdělávací oblasti zpracovat stěžejní témata HSR – digitalizace, wellbeing (všestranná pohoda a odolnost fyzická, psychická, sociální, duchovní), individualizace výuky, propojování formálního a neformálního vzdělávání, klimatická změna, společenské změny apod.?

V této otázce se zmíním pouze o digitálních kompetencích. Ve výuce informatiky se žáci setkávají s jiným učivem, které není schopné žákům zprostředkovat tvůrčí práci s využitím digitálních technologií (mobil, kamera, fotoaparát, PC a specializované programy).

Opět jeden příklad z praxe – obrátila se na nás ZŠ z regionu se žádostí o sestřih vzdělávacího pořadu, který si žáci sami vytvořili. Měli základní znalosti práce s kamerou, ale již nebyli

schopni zaznamenat kvalitní zvuk, ani integrovat do videa projekci na plátno nebo PDF prezentaci. Takže z původně plánovaného střihu se stalo školení v oboru FAV.

5. Jaký očekáváte vliv navrhovaných změn na všeobecný rozvoj každého žáka (například motivaci, sebepojetí, volba vzdělávací cesty a přijetí odpovědnosti žáka za vlastní učení a celoživotní vzdělávání, rozvoji sociálně-emocionálních dovedností a další)?

Odpovědi odpovídají na položenou otázku, nemám další komentář.